במרובה מנא ידעי ואלא שבא בטומאה סוף סוף מנא ידעי דמית נשיא אימת אילימא דמית בשלשה עשר סכין למה לי דמטבליה ואלא דמית בארבעה עשר מאי שנא סכין דמטביל ומאי שנא קופי"ץ דלא מטביל לה לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר סכין דחד ספיקא מטביל לה קופי"ץ דתרי ספיקי לא מטביל לה תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו והלך וישב לו בדרום אמר אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו תמהני על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת אמר רב מ"ט דבן דורתאי דכתיב [1]וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח א"ר אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש אלא קרא לכדרב נחמן הוא דאתא [א]דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [א]מניין למותר הפסח שקרב שלמים שנא' וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר וכי פסח מן הבקר בא והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר ורבנן מ"ט לא דחי שבת הא ודאי קרבן ציבור הוא א"ר אילעא משום רבי יהודה בן ספרא אמר קרא [2]וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה שבעה שמונה הוו [ב]אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת כי אתא רבין אמר אמרתי לפני רבותי פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה כגון שחל י"ט הראשון של חג בשבת אמר אביי [ג]אבין תכלא לימא כי הא מילתא שמנה לא משכחת לה כלל שבעה איתא ברוב שנים אמר עולא אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב י"ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה משום שמחה דכתיב [3]וזבחת ושמחת בעינן זביחה בשעת

בשעת

במרובה. בחבורה מועטת שהפסח מרובה להן ולא יביאו חגיגה: **מנא ידעי.** הבעלים בשלשה עשר שתהא חבורתו מועטת הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא וקונים להן בו חלק מן הבעלים עד שעת שחיטה הלכך לא קים (א) ליה שתהא חבורה מועטת ומטביל לקופיץ שמא יביאו חגיגה ויצטרכו לשבירת עצמות: **שבא בטומאה.** שרוב ציבור טמאין ותנן [סט:] בזמן שבא בטומאה אין מביאין עמו חגיגה וזה המוצא טהור ואע"פ שאף הטהורים עושין בטומאה עם הציבור מטבילה לשבר בה עצמות חגיגת חמשה עשר שאינה באה בטומאה: **מנא ידעי.** הבעלים בשלשה עשר כשמטבילין סכיניהם שיהו רוב ציבור טמאין: **דמית נשיא.** ומלוה לכל ישראל להתעסק בו: **אי נימא בשלשה עשר.** כשהיו מטהרין כליהם: **סכין למה ליה לאטבוליה.** למריה הרי הוא עתיד ליטמא וזה המוצאה אם טהור הוא למה מחזיקה בטהורה ושוחט בה שלמי חגיגתו בי"ט: **אלא דמית בארבעה עשר.** וכשהטבילו כליהם בי"ג הצריכן לארבעה עשר לא היו יודעין שיבוא בטומאה א"כ גם את הקופיץ הטביל לשבירת העצמות דחגיגת ארבע' עשר: **ומאי שנא סכין.** דאמרי' אטבלה מרה מאתמול ומאי שנא קופיץ דלא אמרי' אטבלה מרה מאתמול: **לא צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר** ולא גרסינן **ומת בארבעה עשר.** דמה לי מת ומה לי לא מת: **סכין דחד ספיקא.** הוא דאיכא למימר שמא ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה משום הך ספיקא לא אימנע מלאטבולה ואטבלה דחייש שמא לא ימות ויעשה פסח בטהרה: **אבל קופיץ דתרי ספיקי.** אית ליה מסלקי ליה מתורת טבילה שמא ימות ולא יביאו חגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר או אפי' לא ימות שמא אני לא אצטרך לחגיגת ארבעה עשר שתהא חבורתי מועטת ויבא פסח במרובה ואי משום חגיגת חג חמשה עשר עדיין יש שהות להטבילה בי"ד הלכך לא אטבלה מרה בשלשה עשר: **בן דורתאי פירש.** מן החכמים ונבדל מהם מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת: **וישב לו בדרום.** רחוק מירושלים שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה דקסבר חגיגה חובה ואפי' במרובה: **ואנן טעמא דפרושים וכו'.** וכי לכך הוצרכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים: **מותר הפסח.** כגון שהפריש פסחו ואבד ונתכפר באחר ואח"כ נמצא זה כגון שהפריש מעות לפסחו וחלה קדושת פסח על כולן והוזלו טלאים וניתותרו מן המעות: **שקרב שלמים.** במועד או לאחר הרגל: **לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר.** היינו שלמים שכשירין לבא מכל צאן ומכל בקר זכר ונקבה: **אמאי לא דחיא שבת.** ואפילו חגיגת חמשה עשר הא ודאי קרבן ציבור הוא דהא אתי בכינופיא כי פסח וזמן קבוע לה: **וחגותם אותו.** בחג הסוכות כתיב דתשלומין דידיה כל שמונה הוי אלא לאו שמע מינה אין לך חגיגה שדוחה שבת הלכך לא משכחת שמונה לעולם: **כגון שחל י"ט הראשון של חג להיות בשבת.** דמטי נמי שמיני עצרת בשבת דאין כאן אלא ששה: **אבין תכלא.** קובר את בניו היה: **לימא כי האי מילתא.** שאילה שאינה הוגנת:

בשעת

מאי **טעמא דבן דורתאי דכתיב וזבחת פסח וכו'.** רש"י פי' דבחגיגת י"ד מיירי *ולפי' נ"ל דלבן תימא אע"ג דאית ליה היקשא אחרינא לעיל חגיגת י"ד לא דחיא שבת אע"ג דלכל מילי אקשיה חגיגה לפסח דאפילו לשבירת עצם אקשיה אי לאו דכתב בו מדקאמר רב אשי בסמוך ואנן טעמא דפרושין ניקו וניפרוש ואי בן תימא נמי ס"ל דדחי' שבת לא הוה מתמה כולי האי וטעמא כדילפינן בסמוך מוחגותם אותו וגו' דלא דחיא שבת אע"ג דקרבן ציבור היא ה"נ לבן תימא ואע"ג דקרא וחגותם אותו בחגיגת ט"ו כתיב סברא הוא להשוות החגיגות יחד ולהכי איצטריך לבן דורתאי למילף מוזבחת פסח שהוקשו לענין זביחה ואפי' בשבת לאפוקי שלא נקיש החגיגות יחד ולא מצי למילף מהיקשא דבן תימא כדפי' וקשה דלעיל קאמר רב אשי דאי חובה היא תיתי בשבת משמע דלבן תימא ותנא דלקמן דאית להו חגיגת ארבעה עשר דאורייתא דחיא שבת א"כ מאי קמתמה רב אשי ואנן טעמא דפרושין ניקו וניפרוש ועוד תיקשי להסוא דאמר בהוציאו לו (יומא נ.) נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה ואפי' דיחיד הא איכא חגיגת י"ד דקבוע לה זמן ולא דחיא לכך נראה לר"י עיקר דהכא איירי בחגיגת ט"ו כדמוכח דמייתי קרא דוחגותם אותו ואתי שפיר דלא קייל בהוציאו לו אלא דבר שקבוע לו זמן יום אחד ולא יותר אבל חגיגת ט"ו לא חשיב כל כך זמן קבוע כיון שיש לה תשלומין כל שבעה ומ"מ פריך שפיר הא ודאי קרבן ציבור הוא דאף חגיגת חמשה עשר חשיבה זמנה קבוע כדאמרינן בפרק ב' דבילה (דף כ:) אמר להן ב"ה אף זו קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו ואין להקשות א"כ אמאי הוצרך בן דורתאי לפרוש ולהתרחק כדי שיהיה בדרך רחוקה ויפטר הלא היה יכול להביא חגיגתו כל שבעה כדילפינן בסמוך אומר ר"י דילמא יהודה בן דורתאי ס"ל מדאיתקש חגיגת חמשה עשר לפסח *שמע מינה אין לה תשלומין והא דמוקי בן דורתאי קרא דוזבחת פסח בחגיגת חמשה עשר ולא בחגיגת י"ד משום דסבר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא: **הא ודאי קרבן ציבור הוא.** נקט קרבן ציבור משום דאיכא תנא דתלי בהכי בפ' יש קרבנות (תמורה יד.) דתנן יש בקרבנות ציבור שאין ביחיד שקרבנות ציבור דוחין את השבת ואת הטומאה ומיהו בפרק הוציאו לו (יומא נ.) אמרי' כל שזמנו קבוע דוחה את השבת וטומאה אפילו ביחיד וק"ק דהכא קרו ליה קרבן ציבור משום דאתי בכינופיא וכן ביומא (ו)[אבל בחגיגה] (דף ו.) קרי ליה קרבן יחיד: **הא ודאי קרבן ציבור.** תימה לרשב"א מה בכך אם הוא קרבן ציבור והא פסח ותמיד ושעירי ר"ח ועומר ושתי הלחם לכולהו מצרכינן קראי בכילד צולין (לקמן עז.) שידחו שבת וא"כ הכא מנא לן ואור"י דחגיגה (ב) בכלל שאר קרבנות מועדות *דהאי קרא דוחגותם כתיב בסוף פרשת פינחס: **שלמים ששחטן מערב יו"ט וכו'.** נראה לר"י דאפי' הקדישם מתחלה ושחטן לשם חגיגת ט"ו איירי דאי לשם שלמים דעלמא אין יוצא משום חגיגה אפי' שחטן בי"ט דכל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין לכך נראה דהקדישן ושחטן לשם חגיגה להועיל והוי דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין שצריך להקדיש לשם כך סברא הוא שישחט נמי בשעה הראוייה לחגיגה וראייה לדבר מדאמר לעיל שבעה שמונה הוו אלא מכאן לחגיגה וכו' ואי יכול לשוחטה מערב י"ט אכתי שמונה הוו הקשה ריב"א והא האי קרא דוזבחת שלמים לא כתיב גבי שמחת י"ט אלא גבי הר עיבל והיכי יליף מיניה י"ט וי"ל דאיכא למימר דבכל ענין קאמר קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה:

לרבות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הלכה י':
לב ב מיי' פ"א מהל' חגיגה הלכה ח:

רבינו חננאל

אלא בפסח שבא במרובה. פי' מעט בני אדם נמנו בפסח ההוא ואינן צריכין בשר אחר אלא די להם הפסח לבדו לשבוע ממנו דליכא חגיגה. ודחינן וכי כהנים קסומי אינהו. כלומר ראו בדרך מראה הקוסמים החוזים בכוכבים כי הפסח של זו השנה במרובה הוא בא ואין עמו חגיגה לפיכך לא טהרו הקופי"ץ שלהן. אלא כגון שבא הפסח בטומאה שאין עמו חגיגה. ואקשינן וכי כהנים קסומי נינהו דהוו ידעי דישראל זו השנה רובן טמאין הן והפסח בא בטומאה ואין עמו חגיגה. ואמרינן כגון שהיה נשיא גוסס בי"ג ואם ימות יטמאו לו רוב ישראל. סכין דחד ספק הוא, ספק מת נשיא היום או מחר ספק לא מת בספק אחד חייש ומטהר לסכין, דחייש דלמא לא מאית ובעינן סכין טהורה וליכא קופי"ץ דהיא הוה והואי ספיקא דאמרינן וספיקא אחרינא נמי, דלמא לא מאית נשיא ואתו הפסח במרובה ואין שם חגיגה לא חייש ולא מטהר ליה. ולא מתוקמא דמת נשיא בי"ד [ו]נטמאו הרוב ועבדו בטומאה, דאי אתי בטומאה (קופי"ץ) [סכין] למה ליה טהרה, אלא בפסח הבא בטהרה הוא. ת"ר יהודה בן דורתי פירש הוא ודורתי בנו כו', ודייק מדכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר צאן לפסח ובקר לחגיגת ט"ו מכאן לחגיגת ט"ו שדוחה שבת כשם שפסח דוחה שבת כך חגיגה דוחה שבת. אמר רב אשי האי טעמא דפרושים הוא כלומר מדרש פרושים הוא זה. אלא טעמיה דהאי קרא הכי הוא, וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר, ואם יותר מן הדמים שהפרשת לקנות בהן פסח. הביאהו דבר הבא מן הבקר וכ"ש מן הצאן, ומאי ניהו שלמים. ורבנן דפליגי על יהודה בן דורתי דאמר אין חגיגת ט"ו דוחה שבת, דייקי כיון דהחג שמונה ימים הוא דהא אתרבו יום טוב האחרון של חג מבחדש השביעי תחוגו אותו כאשר הוא מפורש בחגיגה פ"א. ומצא החג שמונה, וקאמר רחמנא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים מכאן לחגיגה שאינה דוחה שבת דכתיב שבעה ולא שמונה למעוטי שבת מחגיגה. וקשו בה והלא אי מקלעי יום טוב הראשון של חג בשבת יבוא גם יום טוב האחרון שבת, ואינך חוגג אלא ששה ימים בלבד. ופריק שבעה חוגגין איתא ברוב שנים, ואי מקלעי במיעוט שנים כי האי גונא יו"ט הראשון שבת ולא משכחת ימי חגיגה אלא ששה, למיעוט לא חיישינן. אבל שמונה לעולם לא תמצא ולא משכחת תמניא יומי בלא שבת. אמר ר' אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב אין יוצא בהן משום חגיגה. דאי אפילו בט"ו היה שוחטן לא היה יוצא בהן ידי חובתו.

מסורת הש"ם

א) זבחים ד' [ז:] ט. מנחות דף פג:, ב) חולין קי. [ע"ש], ג) [דף נא. רש"א],

תורה אור השלם

1. וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַייָ אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם: דברים טז ב
2. וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַייָ שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תָּחֹגּוּ אֹתוֹ: ויקרא כג מא
3. וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָּׁם וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כז ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנא ידעי וכו' לא קים להו שתהא: (ב) תוס' ד"ה הא ודאי וכו' ואור"י דחגיגה הוי בכלל:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' ולפי' צ"ל דלבן תימא. עיין לעיל נט ע"ב תוס' ד"ה בי"ד ולקמן קיד ע"ב תוד"ה אחד זכר לפסח: בא"ד ש"מ אין לה תשלומין. עי' חגיגה ו' ע"ב בתוס' ד"ה יש בשמחה: תוס' ד"ה הא ודאי וכו' דהאי קרא דוחגותם. עיין טורי אבן מגילה ה ע"א ד"ה וחגיגה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones